

Б. П. Дмитрук,
к. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Проаналізовані переваги вступу України до СОТ, економічний і торговий режими до і після вступу. Обґрунтована доцільність і необхідність підготовки спеціалістів, здатних працювати в умовах інтеграції, вирішувати гострі питання адаптаційного періоду.

Advantages of entry of Ukraine are analysed to WTO, economic and trade modes to and after to the entry. Expedience and necessity of preparation of specialists, able to work in the conditions of integration, decide the sharp questions of adaptation period is grounded.

Ключові слова: світова організація торгівлі, торгово-економічні відносини, якість продукції, розширення експорту, дефіцит кваліфікованих кадрів, підготовка і перепідготовка кадрів, конкурентоспроможність, потенційні втрати і ризики.

Key words: World Trade Organization, trade and economic relations, quality of products, expansion of export, deficit of skilled personnel's, preparation and implant of specialists training, competitiveness, potencial losses and risks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Світова організація торгівлі — це єдиний інститут, що займається розробкою та впровадженням глобальних правил торгівлі між країнами. Головна її мета — спрямування торговельно-економічних відносин сторін та підвищення життєвого рівня населення країн-членів цієї організації, забезпечення повної зайнятості та постійного збільшення реального доходу й ефективності попиту [1].

Сьогодні СОТ це: 152 країни світу (з 192), понад 95% обсягу світової торгівлі, близько 85% світового валового внутрішнього продукту (ВВП) та понад 85% населення світу. При цьому майже 30 країн перебувають у стадії переговорного процесу про вступ до СОТ [2].

Україна заявила про своє прагнення стати членом Світової організації торгівлі ще в 1993 р. Але за ці роки далі розмов справа не рухалась. Серйозні зрушення відбулися тільки у 2005 р., коли парламент прийняв

основний пакет "гармонізаційних" законів (законодавство України було гармонізовано з вимогами СОТ на 90%) [3].

Після реорганізації ГАТТ/СОТ процес вступу інших країн відбувся досить швидко (табл. 1) і чисельність членів "торгового клубу" в 2005 р. становила 149 країн.

Як свідчить досвід країн, які вступили до СОТ, у перший рік — два вони втрачають у зростанні ВВП. Однак потім цей показник зростає на 10—20% швидше, ніж до вступу в організацію [5]. Але це можливо лише за умов наявності висококваліфікованих спеціалістів на усіх рівнях управління. Вже в період підготовки вступу до СОТ відчувався гострий дефіцит кадрів, здатних успішно працювати в нових умовах. Гостро дискутуючи питання про доцільність та готовність вступу України до СОТ поза увагою, на наш погляд, держави, Міністерства освіти, багатьох місцевих органів влади

залишилися питання підготовки та перепідготовки кадрів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблеми входження України в систему міжнародних договорів про вільну торгівлю розглядаються в працях багатьох вчених-економістів, зокрема Домулена І.І. [6], який детально розглядає правові документи, що лежать в основі СОТ, організаційно-технічні питання роботи цієї організації, перші підсумки її діяльності, приєднання до СОТ, як одне із центральних питань зовнішньоекономічної діяльності.

У колективній монографії Циганкової Т.М., Олефір А.О., Фурсова О.В., Вовчак Д.А., Жеваго А.В. та ін. [2] досліджено передумови, стан та перспективи розвитку інститутів, правил та інструментів Світової організації торгівлі.

Функціонування глобальної системи торгівлі розглядається в контексті уніфікованих правил міжнародної торгівлі товарами, послугами та інтелектуальної власності, а також сучасного інституційного базису та процесуальних механізмів. Особливу увагу приділено інвестуванню, конкурентній політиці, охороні навколишнього середовища.

Саблук Г.Т., Фесина А.А., Власов В.І. та ін. [1] досліджують сучасний стан АПК України, підтримки сільськогосподарських товаровиробників у світлі концептуальних положень СОТ. Іншими розроблені рекомендації щодо оцінки заходів регулювання виробництва сільськогосподарської продукції і продовольства для зовнішньоекономічної діяльності АПК та продовольчої безпеки країни після вступу України до СОТ.

Разом з тим, у сучасній науковій літературі недостатньо розкриті переваги та наслідки членства України у Світової організації торгівлі, хто реалізовуватиме ці переваги при гострому дефіциті кваліфікованих спеціалістів, здатних професійно вести міжнародні переговори, що володіють багатьма іншими тонкощами переговорного процесу, виконувати повсякденну, багатогранну роботу.

Мета статті — обґрунтувати доцільність та напрямки підготовки і перепідготовки кваліфікованих кадрів, зданих працювати і вирішувати питання в період адаптації України до нових умов торгівлі.

ОБґРУНТУВАННЯ ОТРИМАНІХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

5 лютого 2008 р. в Женеві підписано протокол про вступ України до Світової організації торгівлі. Протокол підписали президент України В.Ющенко і генеральний директор СОТ П. Ламі.

Таблиця 1. Динаміка формування Світової організації торгівлі

№ з/п	Країни та митні території – члени СОТ	Термін вступу	Кількість членів СОТ	У % до підсумку
1.	Країни-члени СОТ, які набули членства в СОТ автоматично, будучи членами ГАТТ 1947 і учасниками Уругвайського раунду	з 1 січня 1995 р.	76	50,0
2.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 1995 р.	36	23,6
3.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 1996 р.	16	10,5
4.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 1997 р.	4	2,6
5.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 1998 р.	2	1,3
6.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 1999 р.	2	1,3
7.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 2000 р.	5	3,3
8.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 2001 р.	3	2,0
9.	Митні території, що приєдналися до СОТ	протягом 2002 р.	1	0,7
10.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 2003 р.	2	1,3
11.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 2004 р.	2	1,3
12.	Країни, що приєдналися до СОТ	протягом 2005 р.	2	1,3
13.	Країни, що приєдналися до СОТ	2006	1	0,7
14.	Країни, що приєдналися до СОТ	2007	1	0,7
15.	Країни, що приєдналися до СОТ	2008	1	0,7
	Всього	-	152	100

Переговорний процес України з країнами-членами організації, який тривав майже 15 років, успішно завершено. З 16 травня 2008 р., після ратифікації Верховною Радою протоколу про вступ до СОТ, Україна стала її повноправним членом [4]. Це позитивно вплине на розвиток торгово-економічних відносин з ЄС, сприятиме інтеграції України в Європейський економічний простір, підвищенню конкурентноздатності вітчизняної продукції за рахунок:

- 1) якості продукції;
- 2) розширення експорту;
- 3) вдосконалення технології виробництва.

Участь в СОТ дозволить вітчизняним товарам отримати більш вільний доступ на ринки інших країн, а іноземним товарам — на українські.

У табл. 2 сформульовані основні проблеми, на яких акцентують увагу прибічники і супротивники приєднання до СОТ [5].

Після вступу України до Світової організації торгівлі щорічний приріст ВВП зростатиме на 1,5-1,7% [5]. Але досягти успіхів, в тому числі і від вступу до СОТ, країна зможе лише при наявності висококваліфікованих спеціалістів, керівників, організаторів різних рівнів управління. Гасло "Кадри вирішують все" було актуальним завжди, але воно особливо актуальне сьогодні, в період після вступу і адаптації України до умов роботи в цій організації. Відчувається гострий дефіцит кадрів, які досконало володіють правовою Конституцією СОТ і особливостями роботи цієї організації, здатних успішно працювати як в державних, так і приватних установах, підприємствах і фірмах, об'єктивно оцінювати переваги, недоліки, виклики, ризики, пов'язані з інтеграцією.

Після приєднання до системи світової торгівлі Україні потрібні не просто спеціалісти відповідного профілю, а фахівці особливого вишколу як на підприємницькому, районному, обласному, так і на урядовому рівнях.

Такі фахівці мають володіти системою теоретичних знань та практичних навичок щодо сучасних моделей і методів формування та реалізації міжнародної торгівлі. Вони повинні вміти професійно вести міжнародні переговори, зокрема володіти технологіями багатосторонніх торговельних переговорних раундів і багатьма іншими тонкощами зовнішньоекономічної роботи. Такі спеціалісти повинні досконало володіти іноземними мовами країн, в яких вони працюватимуть, знати їх закони, культуру, традиції, релігію, правила етикету тощо.

У більшості країн-членів СОТ відсутні посольства, в деяких навіть представництва України, будь-яка виробнича інфраструктура (офіси,

магазини, склади для зберігання товарів та ін.), що негативно впливатиме на адаптаційний процес та успішне функціонування України в Світовій організації торгівлі.

Відсутні спеціалісти різного профілю, без яких неможливо вести міжнародну торгівлю товарами вітчизняного виробництва та виробництва інших країн-членів СОТ.

Вітчизняним спеціалістам необ-

хідно буде постійно контактувати з місцевою владою багатьох країн світу, бізнесовими структурами, місцевим населенням, залучати необхідних спеціалістів та робітників, які знають мову, умови та традиції своїх країн.

Сьогодні підготовка спеціалістів і загальне підвищення зовнішньоекономічної освіченості (особливо з позиції СОТ) — це невід'ємна складо-

Таблиця 2. Торговий та економічний режим до і після вступу України у Світову організацію торгівлі

До вступу в СОТ	Після вступу в СОТ
<ul style="list-style-type: none"> - дискримінаційне відношення до українських товарів на зовнішніх ринках; - обмежений доступ виробника до комплектуючих і сировини; - обмежені можливості експорту; - обмежений вибір товарів та послуг; - загроза торгової ізоляції; - обмежені можливості вирішення торгових спорів; - недостатня розвиненість транспортної інфраструктури; - втручання адміністративних органів в управління економікою; - обмежені надходження до Державного бюджету; - негармонізованість законодавства з міжнародними правилами торгівлі; - недостатній доступ до інформації для українських інвесторів; - несприятливий інвестиційний клімат, вивіз капіталу, офшорні деінвестиції; - збільшення технологічного розриву між українською економікою та економікою розвинутих країн; - технологічно відсталі підприємства, збитковий виробництва, неплатежі в бюджет; - режим керування діловим середовищем, що спонукає до порушення закону; - нерозвиненість банківської системи і всього ринку послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> - отримання кращих, у порівнянні з існуючими, та недискримінаційних умов для доступу української продукції на іноземні ринки; - доступ до більш дешевих комплектуючих та сировини, а для населення – доступ до більш дешевих товарів і послуг; - зростання експорту з країни та створення передумов для зони вільної торгівлі; - відвернення загрози торгівельно-економічної ізоляції; - прийняття системи найбільш ефективних правил, котрі забезпечують підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та конкурентноздатності економіки; - набуття Україною статусу повноправного учасника міжнародної торгівлі; - більш стабільні правила в економіці всередині країни; - реальний попит на товари та послуги; - посилення конкуренції, що формує ринки; - створення сприятливого клімату для іноземних інвестицій; - при вирішенні спорів; - отримання можливості застосування багатосторонніх механізмів, передбачених нормами СОТ; - розвиток транспортної інфраструктури; - обмеження адміністративного втручання в управління економікою країни; - підвищення загальної ефективності економіки; - збільшення надходжень до бюджету; - покращення добробуту населення.

ва інтеграції, надзвичайно важлива і актуальна проблема поставлена часом перед суспільством та навчальними закладами III — IV рівня акредитації.

Студенти, які сьогодні навчаються у вищих та середніх навчальних закладах на лише Черкащини, але й України в цілому, мають дуже поверхневе уявлення про умови, в яких, після вступу до СОТ, працюватимуть підприємства усіх форм власності і господарювання.

Навчальними планами курс, присвячений інтеграції та адаптаційним процесам України до СОТ, не передбачався. І лише у 2009 р. Міністерство освіти і науки України (лист № 1/11 — 7733 від 15.09.2009 р.) зобов'язало вищі навчальні заклади ввести освітні програми та організацію спеціальних курсів з питань функціонування багатосторонньої торгової системи СОТ, у тому числі, в рамках перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів.

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів, в тому числі і спеціалістів з комерційної дипломатії, вимагає значних матеріальних витрат. Одним із шляхів зниження витрат і підвищення ефективності роботи в цій галузі є створення дієвого представництва України при СОТ. Це представництво дозволить, при розробці багатосторонніх правових документів, значно швидше і ефективніше контактувати зі всіма зацікавленими державами. Воно сприятиме двостороннім контактам країн, накопиченню економічної, торгово-політичної та ін. інформації.

Представництво дозволить створити форум для регулярного спілкування зі всіма країнами-членами СОТ з питань розвитку міжнародної і зовнішньої торгівлі України.

ВИСНОВКИ

Для успішного вирішення проблеми підготовки вітчизняних кадрів, здатних сприяти процесу адаптації та успішному функціонуванню України в умовах Світової організації торгівлі, необхідно:

1. Розглянути і терміново вирішити питання підготовки та перепідготовки національних кадрів, в тому числі і в країнах, які працюють в умовах СОТ, здатних ефективно відстоювати інтереси України у цій організації.

2. Передбачити створення дієздатної загальнонаціональної системи підготовки і перепідготовки спеціалістів за профілями, пов'язаними із змістом окремих угод СОТ.

3. Вивчити можливості додаткового залучення іноземної технічної допомоги для вирішення питання підготовки спеціалістів і сфері діяльності СОТ, в тому числі існуючих у СОТ програмах "capacity bulding".

4. Створити представництво України при СОТ, яке дозволить:

— оперативно налагоджувати контакти із зацікавленими державами-партнерами по бізнесу при розробці правових документів;

— накопичувати економічну, торгово-політичну та іншу інформацію;

— представляти, підтримувати і захищати інтереси вітчизняних товаровиробників та експортерів продукції;

— добиватися підтримки інтересів України з боку партнерів-членів цієї організації.

Енергійна, послідовна і комплексна реалізація запропонованих заходів дозволить значно підвищити конкурентоспроможність та експортні можливості України, успішно використовувати переваги участі в міжнародній торговій системі, суттєво зменшивши потенційні втрати і ризики, які випливають із приєднання країни до СОТ.

Література:

1. Агрпропромисловий комплекс в системі зовнішньоекономічної діяльності / [Саблук П.Т., Фесина А.А., Власов В.І. та ін.]; за ред. П.Т. Саблука. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — С. 9.

2. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт. кол. і нау. ред. Т.М. Циганкова. — К.: КНЕУ, 2003. — С. 14.

3. Коваленко В. Вступ до СОТ: сказавши "А", потрібно сказати "Б" // Дзеркало тижня. — 2005. — № 49 від 17 грудня. — С. 1.

4. Україна в СОТ / М. Шпакович, С. Новиков, О. Кобальська, І. Басова. — Харків: Фактор, 2008. — С. 4.

5. Дмитрук Б.П. Переваги та перспективні наслідки інтеграції України до Світової організації торгівлі / Вісник Уманського державного аграрного університету. — Умань, 2005. — № 2. — С. 71.

6. Домулен І.І. Всемирная торговая организация / И.И. Дюмулен. — М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2003. — 271 с.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2009 р.

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

— відомості про автора (авторів): ім'я, по батькові, прізвище, вчене звання, вчений ступінь, посада і місце роботи, службова і домашня адреси (з поштовим індексом), контактний телефон;

— УДК;

— назва статті мовою оригіналу та англійською мовою;

— коротка анотація (2—4 речення) мовою оригіналу та англійською мовою;

— ключові слова;

— текст статті повинен мати такі необхідні елементи: вступ (формулюється наукова проблема, ступінь її вивченості, актуальність тієї частини проблеми, якій присвячена стаття), постановка задачі (формулюються мета і методи дослідження), результати (викладається система доведень запропонованої гіпотези, обґрунтовуються наукові результати), висновки (вказується наукова новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження, перспективи подальших розробок з цієї теми). Розділи повинні бути виділені;

— обов'язковий список використаних джерел у кінці статті;

— обсяг статті — 12—25 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків);

— шрифти найпоширенішого типу, текстовий шрифт та шрифт формул повинні бути різними;

— ілюстративний матеріал повинен бути поданий чітко і якісно у **чорно-білому** вигляді. Посилання на ілюстрації в тексті статті обов'язкові. До графіків та діаграм мають бути подані таблиці, на основі яких вони збудовані;

— разом із друкованою статтею треба подати її електронний варіант на CD носії або електронною поштою. Файл статті повинен бути збережений у форматі DOC для MS Word. Схеми, рисунки та фотографії слід записувати окремими графічними файлами форматів TIF, BMP, JPG, в імені яких зазначається номер ілюстрації у статті, наприклад ріст 4.tif.

Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Надані матеріали не повертаються.

Адреса редакції: 04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

для листування: 04112, м. Київ, а/с 61; economy_2008@ukr.net

Тел.: (044) 458-10-73, 223-26-28, 537-14-33